

EMBARGO TOT 6 JUNI 18.00 UUR

Memo

Aan	:	Gemeenteraad
Van	:	College van burgemeester en wethouders
Datum	:	1 juni 2016
Registratienummer	:	49303
Bijlagen	:	1
Onderwerp	:	De staat van Veldhuizen: terugblik van een wijk in transitie

---

Vooraf

De wijk Veldhuizen in Ede heeft de afgelopen jaren een belangrijke ontwikkeling doorgemaakt.

Stadsvernieuwing heeft gezorgd voor sloop van oude flats, bouw van nieuwe moderne huizen en herinrichting van de openbare ruimte. Projecten gericht op integratie, participatie en onderwijs hebben geleid tot goede resultaten. De aanpak van overlastgevende jongeren gericht op preventie, repressie en perspectief heeft meer veiligheid opgeleverd.

Bewoners herkennen dit en geven de wijk de laatste jaren een steeds beter rapportcijfer als het gaat om veiligheid en leefbaarheid. Wie kijkt naar de landelijke cijfers kan concluderen dat Veldhuizen beter scoort op het gebied van veiligheid en criminaliteit dan vergelijkbare wijken in Nederland. In de Atlas Nederlandse gemeenten staat Ede op plaats 3 als het gaat om de meest veilige 100.000-plus gemeenten.

De ongeregelheden, vernielingen en autobranden van de afgelopen periode (rondom 1 mei) hebben het beeld van de wijk flink doen kantelen. Tot ongerustheid van bewoners, raadsleden en leden van het college van burgemeester en wethouders. Het beeld dat de media van de wijk schetste, heeft daar enorm aan bijgedragen.

Het college van B en W zet in deze notitie de ontwikkelingen van de afgelopen jaren in de wijk Veldhuizen op een rij en plaatst ze in historische context.

Aan de orde komt hoe de overlast van jongeren is aangepakt. Ook komt aan bod welke beleid is ingezet op gebied van veiligheid, integratie en participatie, onderwijs, jeugd en stadsvernieuwing. Daar waar mogelijk schetsen we de resultaten die zijn geboekt. We doen dit aan de hand van tijdsbeelden. Het is van belang de gekozen aanpak te plaatsen in de context van de tijd.

1. Opbouw van de wijk (2001-2007)

Het verhaal over de transitie van de wijk Veldhuizen begint voordat de economische crisis in 2008 losbarst. In die periode wordt de fysieke herstructurering van de wijk ingezet. Doel is om het relatief hoge aandeel goedkope huurwoningen te vervangen door een gevarieerder woningaanbod. Daarnaast wordt een groot deel van het blijvend woningaanbod drastisch gerenoveerd. Uitgangspunt is dat inwoners van Veldhuizen die willen doorschuiven van een huur- naar een koopwoning ook in hun eigen wijk kunnen blijven wonen.

Daarnaast wordt een wijkgerichte aanpak ingezet met als doel de leefbaarheid van bewoners te vergroten. Verschillende doelgroepen in de wijk worden gefaciliteerd om voor hun eigen leden activiteiten te verzorgen.

Als het gaat om de aanpak van jeugdproblematiek (en de criminele weerslag daarvan) is er een gevarieerd aanbod aan jongeren- en welzijnswerk. Dit aanbod is gericht op een duurzame verbetering van de positie van deze jongeren om zo afglijden te voorkomen. Vanuit de koker repressie (strafketen) ontstaan de eerste verbindingen tussen de koker preventie (zorgkant) met het idee om straf met zorg te verbinden.

Naast het reguliere jongerenaanbod in de wijk wordt gestart met Wijkgerichte Justitiële Jeugdzorg. Bedoeld om jongeren die zorgen voor overlast en strafbare feiten plegen niet ver van huis in een instelling te begeleiden, maar juist in hun eigen wijk, in hun eigen omgeving. Dit is een eerste integrale samenwerking met de straf- en zorgpartners.

Daarnaast wordt getracht om de jongeren zelf actief te betrekken en op hun eigen verantwoordelijkheid aan te spreken. Dit blijkt nog beperkt haalbaar in een tijd waarin de overheid nog voor mensen zorgt, mensen zich beroepen op hun rechten en inwoners niet gewend zijn om een tegenprestatie te leveren.

2. De maakbaarheid voorbij (2009 - 2013)

Na het inzetten van de economische crises blijken er grenzen te zijn aan de transitie van de wijk. Het plan om het huizenaanbod van bovenaf om te vormen tot 30 procent goedkope woningen, 30 procent middeldure woningen en 30 procent dure woningen blijkt 'te maakbaar'. Nieuwbouw brengt niet de gewenste verschuivingen in het woningaanbod. Mensen gebruiken de nieuwbouw om goedkoop te blijven wonen.

In deze periode wordt de fysieke transitie gestaakt als gevolg van de economische situatie. Dat betekent onder meer dat de voorgenomen sloop van de Langenhorstflat en de tien middelhoogbouwflats in de Burgwijk niet doorgaat. Ook de voorgenomen herinrichting van de openbare ruimte komt halverwege tot stilstand.

Er is ook een politieke verschuiving. Door mondiale ontwikkelingen ontstaat in deze periode aandacht voor (mogelijke) radicalisering van jongeren, die extremistische opvattingen ventileren. Om grip te krijgen heeft de Universiteit van Tilburg onderzoek uitgevoerd naar deze materie. Het rapport 'Eigenheid of Eigenzinnigheid' doet aanbevelingen over integratie en participatie en het intensiveren van de dialoog met de bevolking in het buitengebied en die van Veldhuizen A.

In het plan van aanpak 'Het verschil mag er zijn' worden het buitengebied en Veldhuizen A ieder vanuit een eigen spoor benaderd. Het accent ligt op de jeugd en de gezinnen waarin zij opgroeien. Met dit plan beoogt het college 'verdere afwezigheid van de samenleving van onvoldoende geïntegreerde bevolkingsgroepen te voorkomen en deze waar mogelijk meer te binden aan de samenleving'. De aanpak wordt kracht bijgezet door een impuls van het rijk voor de aanpak van grotestedenproblematiek. Er wordt een veelzijdig programma van activiteiten ingezet in Veldhuizen en in het buitengebied. Op alle betrokken beleidsdomeinen is extra inzet gepleegd.

In deze tijd begint een kanteling naar een grotere betrokkenheid van inwoners bij beleid. De dialoog wordt aangegaan met inwoners van de wijk en met de Marokkaanse Gemeenschap op welke wijze zij kunnen meedenken en meewerken om tot verandering te komen. In die periode zijn veranderingen al waarneembaar. De gemeenschap is steeds beter georganiseerd en er ontstaan meer eigen initiatieven in het kader van begeleiding van ouders en kinderen.

Voor de aanpak van overlast en criminaliteit door Marokkaans-Nederlandse jongeren is 2009 een cruciaal jaar. In dat jaar vinden in verschillende gemeenten in Nederland incidenten plaats met Marokkaans-Nederlandse jongeren. De Rijksoverheid stuurt een brief aan de Tweede Kamer waarin zij haar zorg uit over de ontwikkeling van deze jongeren in Nederland. Het Kabinet ondertekent samen met 22 gemeenten (waaronder de gemeente Ede) een intentieovereenkomst om te komen tot een aanpak die gericht is op het begrenzen van onacceptabel gedrag en het bieden van perspectief.

Uit deze doorontwikkeling volgt een financiële impuls om jongeren en gezinnen extra begeleiding te bieden. Het reguliere aanbod wordt aangevuld met de inzet van jeugdboa's, gezinsmanagers en praktische gezinsondersteuning voor allochtone gezinnen.

Dit is ook het jaar dat de aanpak van risicojeugd beter vorm krijgt door de oprichting van het Veiligheidshuis. De integrale samenwerking tussen de straf- en zorgketen komt hierdoor beter tot stand. Daarnaast is er steeds meer aandacht voor een goede intern ontschotter en domeinoverstijgende aanpak van jongeren en gezinnen.

In deze tijd wordt ook gewerkt aan een intensievere manier van wijkgericht werken met wijkteams. wijkgericht werken is door de tijd heen doorontwikkeld en verbeterd. De meest recente stap - met het zicht op de participatiemaatschappij - is het opzetten van wijkregie om:

- de afstand tussen overheid en bewoners te verkleinen (leefwereld en systeemwereld)
- de samenwerking tussen de professionals in de wijk te verbeteren
- een beter beeld te krijgen van wat er speelt in de wijk (vroeg signalering)

3. Participatiemaatschappij (2013 - nu)

Het laatste tijdsbeeld wordt gedomineerd door het adagium van de participatiemaatschappij. In de haarvaten van de gemeentelijke overheid wordt geaccepteerd dat de maakbaarheid voorbij is en dat de overheid op zoek moet naar eigen kracht van haar inwoners en daarbij moet aansluiten.

Op het gebied van integratiebeleid wordt dit vertaald naar het uitgangspunt dat de aandacht moet verschuiven naar participatiemogelijkheden van alle Edenaren. Daarmee wordt het doelgroepenbeleid afgeschaft. De keuze voor een algemene aanpak betekent niet dat het specifieke beleid geheel verdwijnt. Specifiek beleid is niet langer doelgroepenbeleid (faciliteer een hele doelgroep) maar gericht op het voorkomen van problemen (om welke redenen integreren bepaalde personen niet).

In deze overgangperiode tot 2015 worden (migranten)bewoners en zelforganisaties gestimuleerd om de slag te maken naar meer eigen verantwoordelijkheid. Zij krijgen ondersteuning om hun achterban te helpen meer zelfredzaam te worden. Als gemeente hebben wij een stimulerende en ondersteunende rol. Licht waar dat kan; probleemgericht en intensiever waar dat moet.

In de overgangsfase veranderen de rollen. De gemeente gaat meer vraaggericht werken en zorgen dat (migranten)bewoners worden gestimuleerd en ondersteund om in hun eigen kracht te komen. Bewoners en organisaties nemen meer initiatief en vragen zich af wat zij zelf kunnen. Wij faciliteren en stimuleren de initiatieven waar nodig en willen samen met alle betrokkenen dit proces ingaan.

In dat licht zijn we verheugd dat de Marokkaanse gemeenschap een serieus aanbod heeft gedaan om in een intensievere dialoog te kijken hoe die stevigere verbinding van haar jeugdigen maar ook van de gemeenschap als geheel vorm gegeven kan worden. Wij willen dit aanbod met beide handen aangrijpen.

In de fysiek ruimtelijke transitie worden de plannen grondig herzien. In plaats van 'tekentafel-transitie' wordt een route uitgestippeld om nieuwbouw van woningen zo vorm te geven dat wijkbewoners een 'opwaartse wooncarrière' maken. Dit betekent dat bijvoorbeeld bewoners van een huurwoning een haalbare stap kunnen maken naar een goedkope koopwoningen.

Op de locatie van het voormalige winkelcentrum De Lindendorst is nieuwbouw van woningen beoogd. Deze nieuwbouw wordt ingevuld met een bewonersinitiatief in de vorm van een CPO-project. Deze initiatieven moeten de nieuwe tijd van de participatiemaatschappij (en de daaraan gekoppelde transitiestrategie) vormgeven. De gemeente wil dergelijke initiatieven graag verder brengen omdat dit de verbondenheid met de wijk versterkt maar ook de leefbaarheid vergroot.

Daarnaast vindt er een grote transitie plaats in het kader van de drie decentralisaties. Alle zorg komt onder regie van de gemeente. Dit is ook van invloed op de interne organisatie. De gemeente neemt de vlucht naar voren en gaat vindplaatsgericht werken vanuit het Centrum voor Jeugd en Gezin. Daarbij is expliciet aandacht voor migranten gezinnen die de weg naar hulp moeilijk vinden met een outreachend aanbod.

Sociale teams gaan aan de slag in de wijken en de integrale samenwerking wordt nog sterker neergezet. Er wordt domeinoverstijgend gewerkt en aangesloten bij de eigen kracht van de mensen die dat kunnen. Voor de mensen die dat niet kunnen wordt intensieve gezinsregie ingezet. De verbinding van straf en zorg wordt ondergebracht bij het Sociaal Interventie Team.

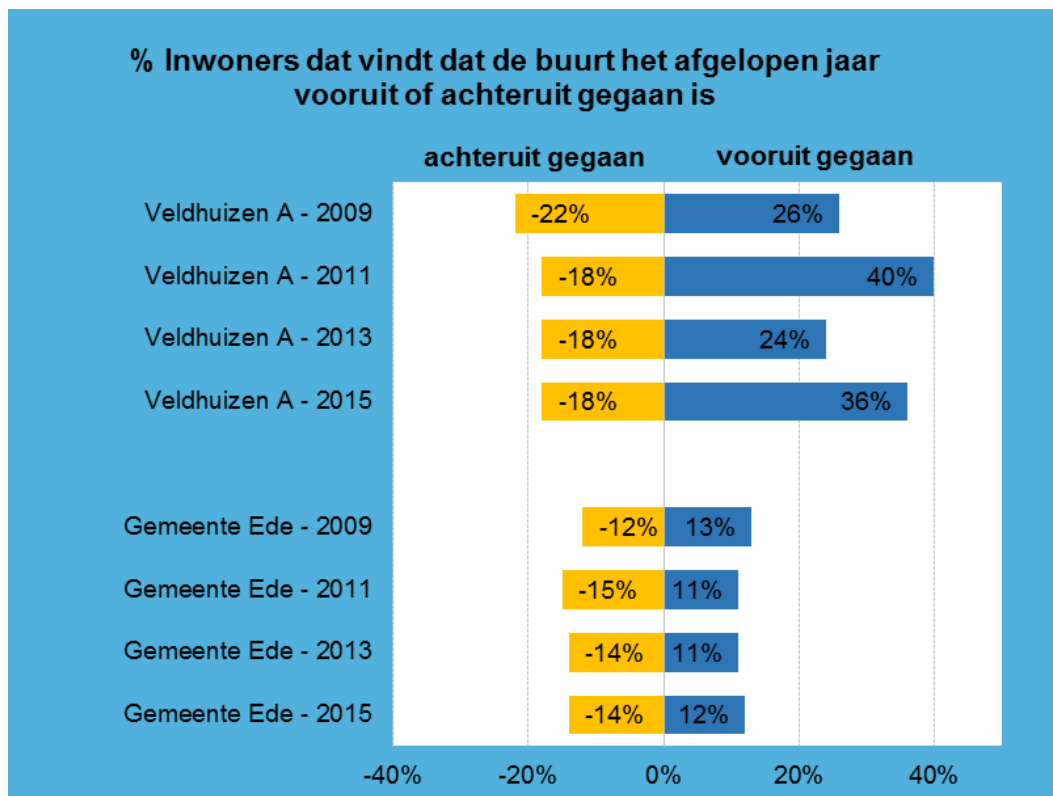
De groepsaanpak is in de afgelopen jaren doorontwikkeld van een gesegmenteerde aanpak naar een integrale aanpak gericht op het begrenzen van ontoelaatbaar gedrag en het perspectief bieden aan die jongeren die daar aan meewerken onder duidelijke regie van de gemeente. Nieuw aanbod komt tot stand door intensieve samenwerking tussen afdelingen vanuit een andere insteek. Er wordt minder naar symptomen gekeken, maar meer naar de oorzaak van gedrag en wat er nodig is om tot een gedragsverandering te komen.

4. Resultaten: Wat hebben de acties opgeleverd?

Van betekenis is in hoeverre de hierboven beschreven doorontwikkelingen hebben geleid tot vermindering van de overlast van risicjongeren en de verhoging van de leefbaarheid in de wijk.

Leefbaarheid

In de laatste Leefbaarheidsmonitor uit 2015 is onderstaande tabel te vinden. Deze gaat over hoe bewoners hun wijk beoordelen, ook uitgesplitst naar Veldhuizen A.

Figuur 1: ontwikkeling beoordeling ontwikkeling van wijk

De cijfers tonen aan dat de specifieke beleidsinterventies in Veldhuizen positief gewaardeerd worden. Ook laat het zien dat dit beeld sterk afwijkt van de totale gemeentelijke cijfers.

Jeugdcriminaliteit en overlast

In de loop van de jaren is een steeds beter beeld ontstaan van de jongeren (groepen) die overlast en criminaliteit veroorzaken. Hierdoor kon de aanpak steeds meer op maat worden gemaakt. Begin 2000 waren er een aantal hinderlijke-, overlastgevendende- en criminele jeugdgroepen met een totaal van meer dan 200 jongeren. In de loop der jaren is het aantal groepen afgenomen en is de aard van de overblijvende groepen ook veranderd. De aanpak is in die zin succesvol dat er nu nog maar één kerngroep is. Deze bestaat uit wisselende samenstellingen en varieert in leeftijd van 15 tot 28 jaar. De omvang is circa 50 jongeren waarbij er ongeveer 10 de boventoon voeren.

Ook zijn er concrete cijfers te geven. De ervaren overlast in de wijk door groepen jongeren is in de jaren 2009 tot 2013 gedaald van 40 procent naar 14 procent (gemiddelde Ede-stad: 11 procent). De overlast is dus nagenoeg teruggebracht tot het gemeentelijke gemiddelde van Ede.

Schooluitval

In de periode 2009-2013 (het hoogtepunt van de economische crisis) is het aantal Marokkaanse-Nederlandse jongeren (12 tot 24 jaar) dat uitvalt van school, dat een uitkering heeft, dat werkloos is en die als verdachte in beeld komt gedaald.

Gezinsaanpak

Laagdrempelige gezinsbegeleiding is onderdeel geworden van beleid. De aanpak is gericht op migrantengezinnen met meervoudige problematiek die niet zelf de weg naar hulp vinden, maar waarbij er wel zorgsignalen zijn over kinderen. De begeleiding gebeurt door professionals met uiteenlopende culturele achtergronden. Zo'n 75 procent van deze begeleiding is succesvol.

Ongeregeligheden beteugeld

De schaal van de ongeregeligheden van begin mei kwam onverwacht. Direct na de ongeregeligheden van 2 op 3 mei schaalde de politie en de afdeling Toezicht op met inzet van extra menskracht.

Om de rust en veiligheid in de wijk te herstellen en te handhaven zette de burgemeester - in overleg met de politie en de officier van justitie - de volgende instrumenten in:

- noodbevel
- samenscholingsverbod
- (preventieve) last onder dwangsom
- aanwijzing veiligheidsrisicogebied ten behoeve van preventief fouilleren
- verblijfsontzeggingen
- extra camera toezicht
- inzet particulier beveiliging
- ondersteuning van de politie door afdeling Toezicht

Met als resultaat dat de openbare orde in de wijk direct is hersteld.

In het kader van de ongeregeligheden voert het Sociaal Interventie Team (SIT) regie op de aanpak van de jongeren. Het SIT is in het bezit van een groot aantal namen van jongeren, die betrokken en/of aanwezig waren tijdens de verstoringen van de openbare orde in mei van dit jaar.

Inmiddels zijn met een groot deel van de ouders en de jongeren gesprekken gevoerd, die in het teken staan van zowel preventie, straf en zorg.

5. Toekomst

Het laten zien van resultaten van onze activiteiten in de afgelopen jaren is niet bedoeld om een graad van succes te benoemen. Doel ervan is dat we in de loop van de jaren een beweging in gang hebben gezet, die duidt op een positieve transitie van de wijk.

Deze doorontwikkeling gaat in stappen. Vaak stappen vooruit. Zo hebben zich op gebied van openbare orde en veiligheid de afgelopen jaren geen problemen voorgedaan. En we zien bijvoorbeeld dat de Marokkaanse gemeenschap voor het eerst nadrukkelijk afstand heeft genomen van het gedrag van jeugd, uitmondend in de demonstratie. Bewoners herkennen dit en zien een positieve trend, zo blijkt ook uit onderzoek.

Soms is er een stap terug. De branden van de eerste twee weken van mei hebben de wijk teruggeworpen. Bewoners maken zich weer zorgen over de situatie van de wijk. Het beeld dat media hebben geschetst van de wijk heeft daartoe bijgedragen.

Veldhuizen is een wijk in doorontwikkeling, waarbij een kleine en harde kern van jongeren nu heeft gezorgd voor ongeregelheden, vernielingen en branden. Ondanks alle inzet is deze groep het moeilijkste om resultaten mee te bereiken. Dat kwam begin mei aan de oppervlakte.

We stellen daarbij vast dat bij de laatste ongeregelheden de veroorzakers voor ongeveer de helft niet afkomstig is uit de wijk Veldhuizen. Veldhuizen had daarmee een aanzuigende werking op jongeren van buiten de wijk, terwijl het met veel jongeren in de wijk goed gaat door de aanpak.

Het is de vraag in hoeverre de ongeregelheden van begin mei in de wijk in de toekomst voorkomen kunnen worden. Een dergelijke belofte doen, is niet mogelijk. Ede is inmiddels een gemeente met ruim 112.000 inwoners. Bij een dergelijke omvang ontstaat 'grootstedelijke problematiek'. Met andere woorden: Ede heeft inmiddels een maat bereikt, die ook een andere schaal aan veiligheidsproblematiek met zich meebrengt.

Dit ontslaat ons uiteraard niet van de verantwoordelijkheid er alles aan te doen om de veiligheid en de leefbaarheid van de wijk te bevorderen. Het geeft wel de juiste verwachtingen weer. Met de huidige gemeentelijke infrastructuur, integrale samenwerking en het huidige aanbod hebben wij er vertrouwen in dat dit kan.

6. Organiserend vermogen veiligheidsketen

Tot slot van deze notitie willen we in het licht van het voorgaande afsluiten met een korte beschouwing over de kracht en het organiserend vermogen van de veiligheidsketen.

De start van een aanpak om de overlast van risicojongeren tegen te gaan begint rond 2000 in de verschillende beleidsdomeinen. Waar in eerste instantie de focus gericht was op het eigen beleidsdomein, zijn in de periode van 2000 tot 2016 er grote stappen zijn gemaakt om domein-overschrijdend samen te werken. Concreet begon vanuit de repressieve domeinen een besef te ontstaan dat repressie zonder preventie 'dweilen met de kraan open' is.

Daarnaast begon binnen de preventieve (zorg)domeinen het besef te groeien dat het een bijdrage kon leveren om criminele patronen tegen te gaan. Zeker in de afgelopen vijf jaar zijn er stappen gezet om de preventie te verbinden aan de repressie in het kader van de aanpak risicojongeren.

Een toekomstbestendig veiligheidsketen

Uiteraard blijft het zaak om kritisch te kijken naar het eigen functioneren en te streven naar een zo perfect mogelijke aanpak om overlast van risicojongeren tegen te gaan. Criminaliteit blijft altijd bestaan en in de aanpak landt steeds meer het besef dat we voorbij het maakbaarheidsdenken zijn. We mogen niet de illusie hebben dat een bepaalde aanpak of programma ervoor kan zorgen dat het probleem van overlast van risicojongeren totaal verdwijnt. Beleidsinterventies roepen immers tegenreacties op.

Met een blik naar de toekomst wil de veiligheidsketen streven zichzelf zo wendbaar en flexibel mogelijk te organiseren. Daarbij worden mechanismen uitgedacht om permanent de 'temperatuur' te kunnen meten in de wijk om vroegtijdig te kunnen ingrijpen. Alle betrokken partijen, zoals het SIT, ST, toezicht, politie en de wijkregisseurs, spelen hierin een belangrijke rol.

Voor de gemeente geldt dat de ingezette lijn om repressie te verbinden met preventie onderdeel is van lopende activiteiten. Dat blijft zo omdat het succesvol is.

Mogelijk kan een programmatische aanpak bijdragen aan enerzijds het terugdringen van overlast van risicojongeren en anderzijds het bieden van wenkend en werkend perspectief voor jongeren.

Daarnaast kan het aanbod van de Marokkaanse gemeenschap om de verbinding met de 'open samenleving' van de gemeente Ede te intensiveren onderdeel zijn van een nieuw programma.

Bijlage

Statistische gegevens Wijk Veldhuizen

Veldhuizen is een naoorlogse wijk met 16.000 inwoners. Veldhuizen A is gebouwd in de jaren zestig en bestaat uit de buurten: de Burgen en de Horsten. In de Burgen staan ongeveer 700 woningen en in de Horsten ongeveer 1.050 woningen. Van alle woningen in Veldhuizen A valt ongeveer eenderde in de koopsector en tweederde in de huursector (hiervan is het grootste gedeelte sociale huurwoningen). In de andere wijken van Ede is deze verhouding juist andersom. Eenderde van de Edese woningen valt in de huursector en tweederde in de koopsector.

In het gedeelte 'Burgen' wonen ongeveer 2.000 mensen, waarvan 47,5% van niet-westerse allochtone afkomst. Het gedeelte 'Horsten' huisvest ongeveer 2.200 bewoners waarvan 20,1% van niet-westerse allochtone afkomst.

Veldhuizen B is gebouwd in de jaren zeventig en tachtig en bestaat uit de buurten: Hoven, Dalen, Steinen, Velden en Beken. Veldhuizen B is een diverse wijk met duidelijke verschillen tussen de verschillende buurten. Er wonen ongeveer 10.000 mensen.

In Veldhuizen B staan flats, rijtjes woningen, twee-onder-een-kap-woningen en vrijstaande huizen. De verdeling tussen koop en huur is per buurt duidelijk verschillend, maar is gemiddeld ongeveer 60% koop en 40% huur. In de meeste opzichten wijkt de wijk weinig af van de gemiddelden van Ede, op buurtniveau kan dit anders liggen.